

11. **Персоналії.** До цього розділу будуть включені статті про науковців, організаторів бібліотечної справи, бібліотечних фахівців-практиків, діяльність яких вплинула на становлення та розвиток бібліотечної справи на територіях, котрі зараз входять до складу Української держави, а також про фахівців бібліотечної справи – наших сучасників, які здобули науковий ступінь доктора наук.

Допоміжний апарат УБЕ буде включати: передмову, список скорочень, допоміжний покажчик, при-статейні бібліографічні списки.

Видання планується **ілюструвати** світлинами бібліотек, окремих документів, портретами діячів бібліотечної сфери, таблицями, діаграмами тощо.

Основу авторського колективу УБЕ складуть фахівці Національної парламентської бібліотеки України. До написання окремих статей залучатимуться представники провідних науково-дослідних установ у сфері бібліотекознавства, бібліографознавства, регіональних та галузевих бібліотек, архівознавці, документознавці.

Орієнтовний наклад УБЕ – 2,5–3 тис. прим.

Формат видання – 70x108/16, обсягом близько 100 а. а., односторонній. Структура сторінки – 2 стовпця.

Про затвердження Концепції електронної бібліотеки «Культура України»

Відповідно до Статуту НПБУ, затвердженого наказом Міністерства культури і туризму України від 12.03.2007 № 237/0/16-07, Плану роботи НПБУ на 2011 р. та рекомендацій Ученої ради від 03.02.2011

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Концепцію електронної бібліотеки «Культура України», що додається.
2. Визнати такими, що втратили чинність, накази від 12 січня 2010 № 4 «Про затвердження Положення про електронну бібліотеку Державного закладу «Національна парламентська бібліотека України», від 26 лютого 2010 № 18 «Про створення Робочої групи з підготовки колекції «Національна парламентська бібліотека України», від 18 червня 2010 № 49 «Про внесення змін у додаток 1 до Наказу від 26.02.2010 № 18».
3. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника генерального директора з питань використання нових інформаційних технологій С. Ф. Бакан.

Генеральний директор

Т. І. Вилегжаніна

**Затверджено
Наказ НПБУ від 09.02.2011 № 9**

КОНЦЕПЦІЯ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ «КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»

Мета концепції

Концепція ставить за мету обґрунтування основних напрямів розвитку і принципів організації електронної бібліотеки (ЕБ) «Культура України». Концепція визначає політику формування електронної бібліотеки, є основою для розроблення профілю її комплектування, визначення пріоритетів при відборі видань для переведення їх в електронну форму, вирішення технологічних проблем.

Актуальність проблеми

Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» визначає концептуальні положення та обґрунтовані завдання, що стоять перед нашою державою на шляху до інформаційно відкритого суспільства знань, яке орієнтоване на інтереси людей.

Президент України В. Ф. Янукович у Посланні до українського народу від 03.06.2010 р. наголосив: «Національним проектом має стати створення Національної електронної бібліотеки, яка об'єднає освітні, наукові, університетські, музейні ресурси в єдину мережу». Головним соціальним результатом визначено забезпечення максимальної доступності бібліотеки для кожної родини, кожної школи, кожного громадянина.

Публічні бібліотеки, основними напрямками діяльності яких є формування, зберігання документно-інформаційних ресурсів та бібліотечне обслуговування, не стоять осторонь цих процесів, а намагаються втілювати в життя завдання, визначені в цьому документі.

Бібліотеки, музеї, архіви мають у своїх фондах велику кількість рідкісних і цінних документів, доступ користувачів до яких обмежено через їхній незадовільний фізичний стан. Створення цифрових копій таких видань є одним із можливих варіантів їхнього збереження та надання вільного доступу до них через Інтернет усім бажаючим.

Виходячи з вищесказаного, Державний заклад «Національна парламентська бібліотека України» за підтримки Міністерства культури і туризму України ініціює проект зі створення електронної бібліотеки «Культура України».

Статус цього документа

Цей документ визначає основні напрями створення і функціонування ЕБ.

Усі дії з реалізації Концепції регламентуються і регулюються іншими документами, які не є її складовими частинами і можуть прийматися окремо.

Основні положення

Визначення ЕБ:

Електронна бібліотека – комплексна інформаційна система, в якій документи зберігаються і можуть використовуватися в машинозчитуваній («електронній») формі, причому програмними засобами забезпечується єдиний інтерфейс доступу з однієї точки до електронних документів, що містять тексти і зображення. База даних ЕБ може складатися з різного виду електронних колекцій документів.

Цілі створення електронної бібліотеки

Проект створення ЕБ пропонується як складова Національної електронної бібліотеки та спрямований на досягнення наступних цілей:

інтеграцію культури народів України в європейський і світовий інформаційний простір, зміцнення культурних зв'язків та формування позитивного іміджу України у світі;

забезпечення рівної можливості безкоштовного доступу користувачів до надбань української культури і мистецтва за допомогою Інтернету;

надання користувачам якісно нових можливостей роботи з інтегрованим інформаційним ресурсом бібліотек, музеїв та інших закладів культури в єдиній точці доступу;

створення електронних копій друкованих документів для збереження культурної спадщини, що знаходиться у фондах бібліотек та інших закладів культури, та запобігання фізичного зносу документів;

підвищення ефективності використання документів, розкриття фондів бібліотек, музеїв, архівів та інших закладів культури з питань культури і мистецтв;

можливість працювати одночасно з одним і тим самим виданням багатьом користувачам та зручність перегляду.

Очікувані результати

Створення єдиної бази даних (фонд), яка містить електронні документи з єдиним користувацьким інтерфейсом доступу з однієї точки до усіх колекцій, що входять до ЕБ.

Створення системи метаданих ЕБ, в першу чергу – електронного каталогу.

Розроблення технології надійного накопичення, збереження і використання електронних документів.

Читацьке призначення

ЕБ орієнтована на широкі кола користувачів і вирішує наступні основні завдання:

просвітницьке, в рамках якого формуються колекції, спрямоване на поширення знань про культуру України;

наукове, з метою сприяння глибокому вивченню теми (предмета) науковцями і фахівцями в галузі суспільних і гуманітарних дисциплін;

довідкове, спрямоване на задоволення потреби в інформації з питань культури.

Правові питання

У процесі формування фонду ЕБ та надання доступу до неї користувачам враховується наступне:

НПБУ є головною організацією в роботі зі створення, зберігання та розповсюдження ЕБ, інше вирішується в рамках договірних стосунків з партнерами;

переведенню в електронну форму підлягають об'єкти, які не охороняються авторським правом, на які закінчився термін дії авторського права і на які поширюється дія нормативно-правових актів із питань авторського права та суміжних прав (у разі надання відповідного дозволу автором або особою, яка володіє авторськими правами);

запозичення електронних документів, вироблених іншими особами або організаціями, здійснюється на договірній основі з дотриманням норм чинного законодавства та з врахуванням взаємних інтересів.

Учасники проекту

На основі взаємних інтересів у галузі розвитку бібліотечної справи та інформаційних технологій в Україні, прагнучи до об'єднання зусиль у створенні інтегрованого інформаційного ресурсу з єдиною точкою доступу та визнаючи якісні переваги, що відкриваються для кожної із сторін, до участі в проекті залучаються бібліотеки, музеї, інші заклади культури та автори, які можуть надавати інформаційні ресурси відповідно до профілю комплектування з дотриманням законодавства України щодо авторського та суміжних прав.

Основними принципами співробітництва є:

добровільність співпраці;

відкритість (учасником проекту може бути будь-який заклад культури, громадська організація та інші установи, які підтримують його філософію).

Тип електронної бібліотеки

В основу даного проекту покладено інтегровану модель створення електронної бібліотеки, яка означає, що в єдиному технологічному середовищі учасники проекту об'єднують свої ресурси шляхом надання повних текстів оцифрованих видань відповідно до профілю комплектування, визначених форматів, технічних вимог і уніфікованих вимог до контенту.

Структура електронної бібліотеки

Електронна бібліотека є інтегрованою інформаційною системою, що включає:
фонд електронних ресурсів;
каталог на фонд електронних ресурсів;
комплекс апаратно-програмних засобів, що підтримують стабільне функціонування пошукової системи і дають можливість оперативного поповнення, реєстрації, довготривалого зберігання фонду електронної бібліотеки та розподіленого доступу до нього через Інтернет.

Склад електронної бібліотеки

До складу електронної бібліотеки включаються ресурси, що фізично зберігаються у фондах бібліотек, музеїв та інших закладів культури, і ті, що надані авторами за договором на право використання об'єкта авторського права.

Напрямом у формуванні фонду ЕБ вибрано тему «Культура України».

Фонд ЕБ складається з чотирьох колекцій:

1. Історія культури. Теорія культури. Культурологія.
2. Мистецтво:
 - Архітектура
 - Скульптура
 - Живопис
 - Графіка
 - Декоративно-прикладне мистецтво. Народні промисли
 - Музика
 - Танець. Хореографія
 - Театр
 - Цирк. Естрада. Видовищні мистецтва
 - Кіномистецтво
 - Художня фотографія
3. Етнографія:
 - Народи України
 - Матеріальна культура
 - Духовна культура
4. Заклади культури. Творчі колективи:
 - Бібліотеки
 - Музеї
 - Архіви
 - Культурно-мистецькі освітні установи
 - Фонди, товариства, об'єднання, асоціації
 - Українські культурні центри за кордоном.

Критерії відбору документів для оцифрування:

наукова, суспільна та історико-культурна цінність документа;
відповідність профілю комплектування.

Підготовка цифрового контенту ЕБ відбувається:

на технічній базі НПБУ;
на технічній базі учасників проекту.

Вимоги до бібліотечної технології:

формування фонду електронних документів шляхом сканування;
ведення електронного каталогу електронної бібліотеки (ЕКЕБ), сумісного з ЕК НПБУ, і подальше їхнє злиття; оброблення текстової інформації, зображень, графіки, відеоінформації; архівація, зберігання та захист електронних документів.

Для представлення повних текстів в ЕБ використовуються:

- формат PDF як основний формат;
- формат TXT;
- формати для зображень TIFF, JPEG;
- гіпертекстова мова розмітки HTML.

Організація доступу до ЕБ

Розміщення ресурсів ЕБ передбачається на окремому сайті, адміністрування якого буде здійснювати Національна парламентська бібліотека України.

Вимоги до складу, формату і комплектності електронних копій документів

файл бібліографічного запису у форматі MARC;
анотації у форматі TXT трьома мовами (укр., рос., англ.);
цифрові образи документів у форматах PDF, TIFF, JPEG;
зміст документа у форматі TXT.

При передаванні комплексу електронного документа, який оцифрований учасниками проекту, пропонується технологія передачі даних через FTP-сервер (протокол передачі файлів у комп'ютерних мережах) з окремими логінами та паролями для учасників/партнерів або на CD/DVD-дисках поштою.

РЕЦЕНЗУЄМО

*В. Загуменна,
к. пед. н., професор Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв,
заслужений працівник культури України*

ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ ЯК ЗАСІБ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Ярошенко Т. О. Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки / Т. О. Ярошенко. – К. : Знання, 2010. – 215 с.

СУЧАСНА бібліотека покликана забезпечити громадян і суспільство своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом використання вітчизняних та світових інформаційних ресурсів. Сьогодні в провідних бібліотеках зарубіжних країн електронні публікації складають вже понад 50% від загальної кількості документів, і ця кількість має постійну тенденцію до зростання. Електронні журнали як складова електронних ресурсів є одним із головних чинників задоволення інформаційних потреб членів суспільства в науковій інформації.

Саме таким дослідженням, присвяченим вивченню історії та еволюції електронного журналу як засобу наукової комунікації, є монографія Т. Ярошенко «Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки», що стала першою науковою працею, де представлено цілісну картину еволюції наукового журналу, проаналізовано передумови виникнення та етапи його розвитку в контексті світових тенденцій. Тема монографії є актуальною з позицій дослідження історії та практики роботи з електронними журналами на всіх етапах їхнього розвитку.

Без ґрунтовного вивчення історичного досвіду, набутого в процесі еволюції електронного журналу як джерела наукової інформації та складової бібліотечних ресурсів, важко побудувати міцний фундамент для важливих і надійних узагальнень, організації роботи бібліотек із електронними журналами та відповідного прогнозування на майбутнє. Електронний журнал належить до найпоширеніших форм репрезентації інформаційних ресурсів у сучасних бібліотеках, однак питання, пов'язані з його розви-

тком як виду документа та роллю у структурі інформаційних ресурсів бібліотек України, досі спеціально комплексно не вивчалися.

Прагнення до відповідності інформаційних продуктів українських бібліотек світовим стандартам вимагає вивчення зарубіжного досвіду в цій сфері та використання здобутків суміжних наук: документознавства, джерелознавства, наукознавства тощо, що і було зроблено дослідницею.

У монографії детально розглянуто загальносвітові та регіональні тенденції розвитку електронних журналів і роботи бібліотек з ними, представлено модель електронних журналів, що склалась на початок XXI століття. В плані реалізації концепції інтелектуальної свободи та вільного доступу до інформації особливої актуальності набуває представлена в дослідженні модель Відкритого доступу (Open Access), при якому користувач має отримувати інформацію безкоштовно та без будь-яких перешкод.

Важливим науковим досягненням авторки є запропонована технологічна модель життєвого циклу електронних журналів у бібліотеках та основні засади управління колекцією цих журналів, що розроблені на основі історичного досвіду провідних бібліотек світу за останні 10–15 років. Т. Ярошенко особливу увагу приділяє проблем технології формування, обліку та використання електронних журналів у бібліотеках з урахуванням комплексності взаємопов'язаних бібліотекознавчих, інформаційно-технологічних та нормативно-правових питань, що, безумовно, стане у пригоді кожній сучасній бібліотеці.

Структура монографії логічна, послідовна. Її змістові притаманна методична і концептуальна ціліс-